

**Ольга
ляшко**

**Зберігач фондів
Національного
заповідника «Глухів»**

Кочівницькі дзеркала

Нещодавно до Національного заповідника «Глухів» потрапило кілька уламків предметів, вироблених із бронзи. Після детального огляду спеціалістами наукового відділу було визначено, що це – фрагменти двох рідкісних кочівницьких дзеркал.

Дзеркало міцно увійшло в наше життя. Жодна людина не може обійтися без нього. Це не тільки невід'ємна частина нашого побуту, а й, у деякій мірі, засіб прикраси інтер'єрів.

Історія виникнення дзеркал починається у III ст. до н.е. Вперше вони з'явилися у Єгипті і виготовлялися у формі диска з бронзи. Поверхню дзеркала довго шліфували, але з часом метал темнів, утрачав блиск та здатність до якісного відображення. Пізніше для виготовлення дзеркал стали застосовувати срібло та золото. Зображення в срібному дзеркалі було набагато виразнішим і чіткішим. Але і срібло від часу також тьмяніло. До того ж, срібні і золоті дзеркала коштували дуже дорого.

Найдавніші металеві дзеркала майже завжди мали круглу форму, а їх зворотний бік покривався рельєфними візерунками із зооморфними та рослинними зображеннями. Більш ранні товсті дзеркала з орнаментом, що виконувався, зазвичай, у високому рельєфі, змінюються тонкими дзеркалами з вузьким бортиком.

У X-XIII ст. широкого поширення набуло видряпування написів на дзеркалах. Це пов'язано з тим, що через брак бронзи випуск дзеркал був

*Фрагмент кочівницького
люстерка з фондів заповідника*

обмежений, і напис на їх бортиках служив своєрідним тавром, що давав дозвіл на продаж. Їх орнамент поступово ставав більш дрібним і виконувався, зазвичай, тонкою лінією в невисокому рівному рельєфі.

Незважаючи на те, що вже у XIII ст. з'явилися увігнуті скляні дзеркала, металеві внаслідок дешевизни ще досить тривалий час були у використанні.

Уламки дзеркал, що надійшли до фондів заповідника, відносяться до кола золотоординських старожитностей XIII-XIV ст. Вони є досить рідкісними знахідками на території сучасної Глухівщини. Два фрагменти одного дзеркала, що мало округлу форму, знайдені на північній околиці Глухова. Воно виготовлене з олов'янистої бронзи. Лицевий бік відшліфований, з гладкою сріблястою поверхнею. На зворотному боці є

рельєфний вузький бортик.

Фрагмент другого люстерка, яке за технікою виготовлення і матеріалом аналогічне до першого, випадково знайдений неподалік кордону Глухівського і Путивльського районів. За розміром фрагменту був визначений повний діаметр виробу. Він склав 85 мм. Лицева сторона дзеркала гладка, зі слідами зеленкуватого нальоту окису міді. Зворотний бік, увігнутий всередину, має вузький бортик, орнаментований рельєфними скісними лініями. Очевидно, що дзеркальце було поділене на сегменти гладкою рельєфною лінією. У збереженому сегменті є зображення стилізованого ящера – символу верховного божества, володаря підземного світу. Така символіка використовувалась багатьма народами упродовж кількох століть.

Після вивчення унікальних знахідок дзеркал XIII-XIV ст. будуть розміщені в експозиції музею археології Національного заповідника «Глухів».

Календар пам'ятних дат

Січень

25.01. - 205 років від дня смерті **Г.Ф. Соболевського (1741-1807)** – лікаря-ботаніка, фармаколога, доктора медицини, професора, уродженця м. Глухова

21.01. - 100 років від дня народження **А.Л. Каплунова (1912-1943)** – Героя Радянського Союзу, уродженця м. Глухова

Лютий

08.02. - 180 років від дня народження **Ф.А. Терещенка (1832-1894)** – дійсного статського радника, уродженця м. Глухова

85 років як споруджено **глухівську Башту водогону (1927-1928)**

Олександр
МІРОШНИЧЕНКОНауковий співробітник
Національного
заповідника «Глухів»

Як душу в Глухові продавали

Ви готові бути щирими зі мною в нашому діалозі? Якщо так, тоді я відразу задам вам питання: «Ви, ваші близькі чи знайомі коли-небудь користувалися послугами людей, що здатні віщувати, зцілювати, знімати порчу чи таке інше?». Перекоаний, що кожен другий сказав би про себе: «Так!». Але ж ви навчалися в школі, маєте не один диплом і десятки років життєвого досвіду. Невже ви вірите, що існує ДЕЩО, що не можна пояснити здоровим глуздом, наукою чи релігією?! Подивіться навколо. Ми живемо в комп'ютеризованому світі! Але нереальний, містичний світ завжди буде нагадувати про себе...

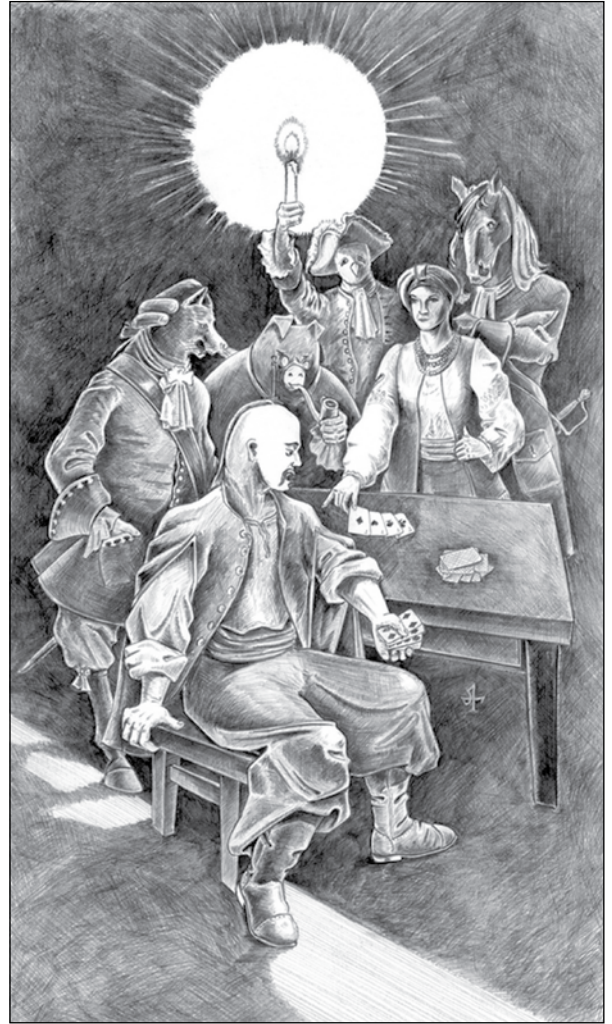
Історія, яку я переповім, – не вигадка, а документально занотована карна справа під назвою «Дело о колоднику Ивану Робот, отступившему от Бога и предавшему себя демону». Справа Генерального малоросійського військового суду налічує в собі десять документів.

Місто Глухів. 1749 рік. У Генеральній військовій канцелярії вже три роки служить канцеляристом двадцятидвохрічний Іван Робота. Син значкового товариша Федора Роботи нещодавно закінчив Київську академію і не має великих статків. Мабуть жоден із канцеляристів в ті часи не відрізнявся багатством. Безперспективність і безвихідь наштотхнули Івана просити допомоги... у біса. Одного хотів – «споможения», невеличкої надбавки до зарплати. Але поміч від нечистої сили можна отримати лише в обмін на душу! Бідний канцелярист згодився віддати дияволу не тільки душу, а й тіло. Розписку, завірену кров'ю, потрібно було віднести в темну-темну ніч на поле, на перехрестя доріг, туди, де немає людей і тільки «чорти навкулачки бються».

Іван, переживши всі душевні муки, навіть не підозрював, що його темну справу згодом викриють. Через декілька днів, третього вересня, козак глухівської сотні Федір

Рудковський відніс в Генеральну військову канцелярію донос та карту, яку разом із товаришами знайшов за містом Давид Винда. На карті був напис: «Темнозрачному адских пропастей начальнику и служителям его демонам вручаю душу и тело мое, если по моему требованию чинить мне споможения будут... Кровью своею подписался Иван Робота».

Звинуваченого негайно доправили до військової канцелярії. На допиті Іван говорив, що нічого не знає і не має жодного відношення до цієї карти. Бідному канцеляристу пред'явили кілька особисто підписаних ним документів. Звіривши почерки, його відразу закули у кайдани і відправили до Київської Духовної Консисторії. Там підозрюваний заявив, що під загрозою побиття він зізнався у тому, чого не коїв. Справу разом із колодником відправили назад до Глухова на розгляд Генерального військового суду. На повторному допиті канцелярист не змінив своєї позиції, окрім того додав, що чортова розписка написана не його рукою, а тим паче кров'ю. Заслухавши різні сторони, суд виніс наступний вирок: колодника Івана Роботу заслати на рік «под добрый присмотр с надлежащим духовным истязанием, воздержуя от всяких непотребных поступков» до чоловічого нефорощанського монастиря, що у Полтавському полку; після відбуття покарання передати канцеляриста батьку Федору, отримавши від нього розписку про суворий догляд за сином.

11 серпня 1750 р. засуджений прибув до місця призначення. Його поселили в келію архімандрита і настоятеля монастиря Гавриїла Яновського. Протягом року Іван розділяв всі духовні і монастирські тяготи. 24 серпня 1751 р. ігумен доставив його до полтавської полкової канцелярії і передав на виховання батькові. Ось так і закінчилася неординарна справа «колодника Івана Роботи».

З того часу минуло вже дві з половиною сотні років, але ще й досі глухівчани вірять міфам. І якщо б в наш час всіх підозрюваних у відьмарстві чи зв'язках із нечистою відправляли в монастирі, навряд чи б в них вистачило для всіх келій.

**Микола
МАХАНЬКОВ****Науковий співробітник
Національного
заповідника «Глухів»**

Вона вперше потрапила до Глухова у 1959 р., коли приїхала на практику з Харкова, де навчалась у медичному інституті. Дівчинка з грецької родини села Старомлинівка, що на Донеччині, мріяла стати акторкою і вже подала документи до Харківського театрального інституту, але доля, а скоріше рідна тітка-харків'янка, дізнавшись про наміри племінниці, рішуче забрала документи і віддала їх до медичного інституту, а Олену просто не випустила з квартири під час іспитів до театрального. Власне і вона сама, у 4 роки залишившись без матері, в той голодний і холодний повоєнний час розуміла, що моральної і матеріальної підтримки її батька, сільського механізатора, буде замало, щоб наполягати на навчанні в театральному інституті. Україна, не врахувавшись ще однієї акторки, отримала таким чином чудового лікаря.

Олена успішно навчалась у медінституті. По його закінченні їй запропонували наукову роботу в Харкові, але молодість і життя зробили своє. На шостому курсі вона одружилась із лікарем-хірургом і в 1960 р. поїхала на роботу за місцем проживанням чоловіка до Глухова. На жаль, шлюб був нетривалим. І хоча харківські пропозиції були в силі, молода лікарка не залишила провінційне містечко. Не останню роль у цьому виборі відіграло

Актриса за професією лікар

її професійне оточення. Через роки пронесла вона глибоку шану і повагу до справжніх фахівців своєї справи, які віддали їй частину власних знань і практичних навичок, – Миколи Олександровича Ларіонова, Таїсії Миколаївни Болдовської, Надії Михайлівни Філатової, Дмитра Григоровича Сангурського, Євгенії Сергіївни Ткаченко, Віктора Миколайовича Мелехіна.

Кар'єра Олени Борисівни Стровської почалася з посади лікаря акушера-гінеколога. Згодом вона стала дільничним лікарем, а потім упродовж 17 років завідувала поліклінічним відділенням Глухівської районної лікарні. Це був час постійних господарських клопотань, адже тоді під керівництвом головного лікаря Василя Андрійовича Рудяка була споруджена двохповерхова прибудова до будівлі поліклініки, що дало змогу в кілька разів збільшити обсяги надання населенню міста і району професійної медичної допомоги.

Працювала Олена Борисівна і завідувачкою гастроентерологічного відділення районної лікарні. За 51 рік роботи в медицині через її руки і серце пройшло понад 450 тисяч людей, що потребували допомоги. Щодня, незважаючи на особисті проблеми і самопочуття, колеги по роботі і хворі, обслуговуючий персонал і керівники різного рангу завжди бачили її посмішку, високо підняту голову, білосніжний халат, елегантну ходу самодостатньої жінки. Всім

Олена Борисівна Стровська

здавалось, що у неї взагалі не існує ніяких проблем, а вони, як і у кожної людини, завжди були, починаючи з «символічної» заробітної плати. Їй доводилось готуватись до занять, підробляючи викладачем у медичному училищі, рости двох доньок. Дехто із колишніх студентів медучилища, які допомагали доглядати дітей, і досі залишилися її друзями. Після чергової безсонної ночі вранці все починалось спочатку – посмішка королеви, елегантна хода жінки з подіуму, природно поставлений голос – і проблем ніби не існувало!

Наразі О.Б. Стровська працює лікарем-терапевтом. Під її кабінетом, у якому панують чистота, затишок і квітнуть квіти, завжди стоїть черга людей. Хворі знають, що тут вони отримують не тільки професійну медичну допомогу, а й звичайну людську пораду. Серце і дім цієї жінки завжди відкриті, її телефон не замовкає.

Доньки Олени Борисівни обрали для себе найгуманніші професії: старша пішла на педагогічну ниву, стала кандидатом педагогічних наук (працює у Сумах); молодша, як і мама, реалізувала себе як лікар (працює у Києві). Доньки подарували їй трьох онуків, з якими бабуся інколи розмовляє грецькою мовою, – і знову проблеми відходять на другий план. Дивлячись на цю жінку, мимоволі згадуєш слова великого драматурга і поета В. Шекспіра: «Весь світ – театр, і люди в ньому – актори». Ось така вона, Олена Борисівна Стровська, – чудовий лікар і чудова актриса!

Перишотравень 1985 року

Игорь
СБИТНЫЙКраевед
г. Глухов

Железнодорожная станция ГЛУХОВ

Железнодорожная ветка от станции Маково до станции Глухов была проложена в конце XIX века. Одновременно с железной дорогой были построены здание вокзала и четыре деревянных жилых дома (на несколько квартир каждый) для железнодорожников. Эти дома, которым уже далеко за 100 лет, стоят и поныне: два – рядом с вокзалом, два – немного в стороне на возвышенности.

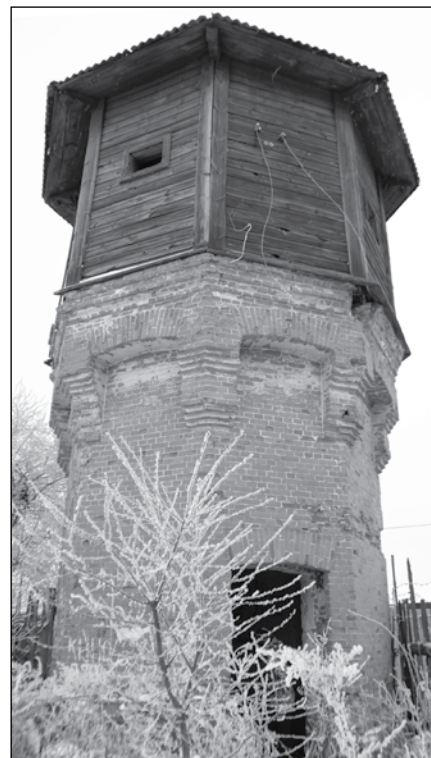
Чтобы иметь маневренные пути без уклонов, при строительстве железнодорожной станции, начиная от теперешнего Эсманского переезда, на протяжении 200 м пришлось снять возвышенность высотой в несколько метров и шириной до 50 м. Эти работы были выполнены вручную. При их проведении использовались лишь лопаты и грабарки (подводки с опрокидывающимися ящиками для земли)! Одновременно над прокладываемыми путями был построен мост для проезда транспорта в Эсманском направлении. В 20-е годы XX ст. западная опора моста дала трещину. Его сняли, оборудовав рядом переезд.

Для подачи технической (мягкой) воды на железнодорожную станцию от насосной станции возле Скоропадского озера проложили водопровод, а на самой станции построили водонапорную башню и два водозабора для паровозов. Техническая вода была подведена и к вокзалу, а питьевую брали из колодца, который почему-то был самым глубоким

в городе. В конце 30-х годов была пробита скважина и установлен насос, который позволил вручную качать воду.

Для удобства пассажиров от х. Водотеча (район Айзикового моста) до железнодорожного вокзала была проложена улица. Её вымостили булыжником и обсадили деревьями. Аллеи в два ряда шли по обе стороны дороги. Улицу называли Вокзальной. В 70-х годах она была переименована и стала продолжением ул. Киево-Московской. Деревья разрослись и перед войной образовали над дорогой зелёный тоннель. Война нанесла невосполнимый урон зелёным насаждениям. Старые деревья постепенно засохли, а молодые перестали подсаживать.

В начале XX в. железнодорожную линию продлили до станции Локоть. Станция Глухов получила ещё и выход на узловую станцию Ворожба. Это дало возможность движения пассажирским поездам Терещенская-Ворожба и Ворожба-Терещенская. Они прибывали днём в торжественной обстановке под звуки вокзального колокола, установленного на здании вокзала. Для пассажиров первый звонок обозначал сигнал «поезд прибывает», второй – «усаживайтесь», третий – «поехали». К прибытию поездов съезжались легковые извозчики. Они развозили прибывших пассажиров по городу и району летом на фаэтонах (крытых экипажах на рессорах и резиновом ходу), зимой – на саних-козырьках. Перед

Водонапорная башня на железнодорожной станции Глухов (2011 г.)

вокзалом был разбит сквер с клумбами и скамьями для отдыха.

В 30-е годы была проложена железнодорожная ветка Глухов-Баничи для вывоза камня из карьера, а немного раньше – первый подъездной путь к мельнице и маслобойке Пружанского по ул. Гоголя. По этой ветке для переработки подвозили зерно, семена конопли и подсолнечника. Она пересекала улицы Вокзальную и Гоголя. Чтобы паровоз не ехал тандемом (прицеп с водой и углём) вперёд, был построен поворотный тупик и установлены вагонные весы. Во время войны ветку и тупик разобрали.

Ещё до войны на станции были оборудованы складские помещения для «Заготзерна», плодов и овощей, каолина. Рядом находились нефтебаза и сенопункт, принимавший от колхозов сено по госпоставке. Здесь его прессовали, отгружали воинским частям и особым потребителям.

В августе 1941 года, когда немцы перерезали магистраль Москва-Киев и захватили ст. Терещенская, железнодорожная линия на ст. Ворожба дала возможность эвакуировать из Глухова военные госпитали, вывезти зерно. Единственный оставшийся склад «За-

Паровоз серии «О» («овечка»)

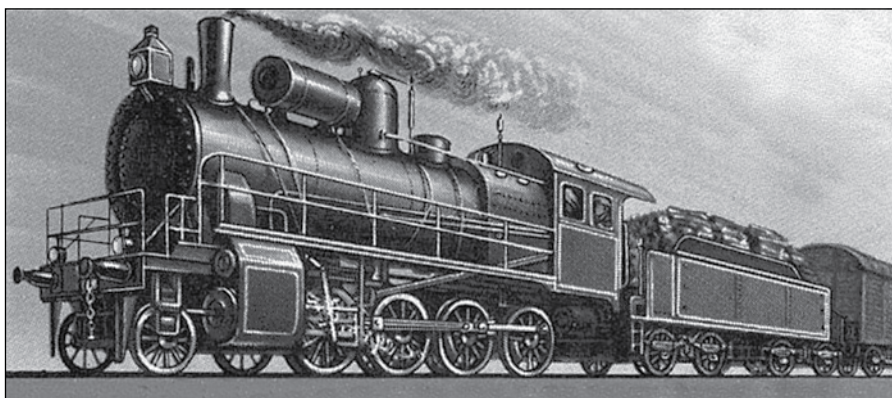
готзерна» с овсом, находившимся как раз напротив вокзала, был сожжён отступающими частями Красной Армии, чтобы тот не достался врагу. В это же время красноармейцы взорвали железнодорожный мост на Скоропадском озере, как и другие мосты на р. Эсмань, находившиеся в черте города.

При отступлении в августе 1943 г. немцы сожгли здание вокзала. Кирпичные стены центрального зала уцелели лучше, нежели два деревянных крыла. После освобождения города дежурную часть и товарную контору разместили в одном из жилых домов, стоявших рядом с вокзалом. Постепенно стали налаживаться погрузочно-разгрузочные работы. В течение всего светового дня «Донбассшахтолес» вручную грузил лес для шахт Донбасса. В 1944 г. воинское ведомство начало строить огромную базу для хранения картофеля на 5 тысяч тонн (там, где сейчас площадка «Вторчермета»). Старики, комиссованные из действующей армии, при помощи лопат и тачек сняли грунт с возвышенности для прокладки железнодорожного полотна и вырыли 10 котлованов под картофельные хранилища. До конца войны лишь одно хранилище было сдано в эксплуатацию, но и оно просуществовало не долго, так как было сделано из сосны. Строительство же остальных было приостановлено.

Мосты, взорванные в военное время на магистрали Глухов-Ворожба, больше не отстраивались, а железнодорожное сообщение заканчивалась возле Заруцкого известкового завода.

Для быстрого восстановления народного хозяйства в послевоенное время требовалось большое количество различных строительных материалов. Чтобы увеличить добычу камня в Баничском карьере, был создан лагерь немецких военнопленных. Каждые сутки шла отгрузка двух эшелонов с кварцитом. Вагоны были нагружены так, что ходившие тогда паровозы «О» («овечки») и «Ш» («щуки»), доехав до подъёма на девятом километре, отцепляли половину состава и возвращались за ним после разгрузки другой половины.

Летом 1946 года на железнодорожную станцию Глухов прибыл Н.С. Хрущёв. Перед его приездом прошёл резервный паровоз с надписью «Чекист», за которым проследовал состав из четырёх пассажирских вагонов. Один из вагонов был приспособлен под гараж. Из него и выехали 4 легковые машины. Хрущёва встречали местные начальники, но ни с кем из них он не стал общаться, а просто сел в автомобиль и поехал в Калиновку на свою родину. На другой день эта процессия, погрузившись в вагоны, уехала в

Паровоз серии «Ш» («щука»)

обратном направлении. Через месяц-два стали прибывать вагоны с цементом, стеклом, кирпичом, лесом, саженцами яблонь и груш. Они предназначались для колхоза в Калиновке.

На следующий год, также летом, пришёл состав из двух вагонов: один – пассажирский, другой – вагон-гараж. Из него выехали машины и направились в сторону аэродрома, находившегося в районе бывшего мясокомбината. Автомобили забрали прилетевшего самолётом ИЛ-14 Н.С. Хрущёва и снова повезли его в Калиновку. Возвращался он таким же самым образом.

До середины 50-х годов на станции не было электричества, хотя это время отмечено большим объёмом грузовых перевозок. Семафоры, стрелки и здания освещались керосиновыми лампами и фонарями. И хотя со временем электроснабжение было налажено, но свет горел только до 24 часов, а далее до утра снова светили керосиновые фонари. Среди разнообразных грузов, приходивших железной дорогой, следует отметить железобетонные плиты, которые использовались при строительстве подземных ракетных комплексов в лесах. В 1962 г. на станции Глухов шла отгрузка ракет на Кубу.

До конца 50-х годов станция находилась в ведении Московско-Киевской железной дороги с управлением в г. Калуге, а потом стала подчиняться Киевскому управлению Юго-Западной железной дороги. В это время раз в сутки ходил грузопассажирский поезд Глухов – Конотоп, отправлявшийся из Глухова в 23-00 и прибывавший в Конотоп в 7-30.

В 1961 г. на месте старого было построено новое здание железнодорожного вокзала. К нему подвели водопровод и электричество, а на полу при входе плиткой выложили цифры 1961 (дата постройки), которые с обеих сторон читаются одинаково. Здесь была оборудована столовая, которая обслуживала и работников станции, и пассажиров.

Для ускорения разгрузки сыпучих грузов из полувагонов в начале 70-х

годов был построен высокий путь. В это время вокруг станции один за другим были построены сырзавод, яйцебаза обплотребсоюза, базагорторма, площадка «Вторчермета», фабрика вторсырья, мясокомбинат, топливный склад, «Сортсемовощ», плодоконсервный завод, база «Сельхозтехники», межрайбаза обплотребсоюза, склад лесхоза, «Сельхозхимия». К ним были проложены и подъездные пути.

Ежедневно на железнодорожную станцию приходило по два эшелона с различными грузами и столько же отгружалось. Для ускорения поргрузочно-разгрузочных работ была построена контейнерная площадка. Её оборот был огромным. В Глухов вагонами поступали товары народного потребления: мука, соль, сахар, подсолнечное масло, кондитерские изделия, минеральные удобрения, топливо, вторсырьё для переработки на фабрике, щебень, кирпич, цемент и другие стройматериалы. В свою очередь из города отгружались зерно, картофель и овощи, плодоовощные консервы, мясо, сливочное масло, сыр, яйца, лес, мел, известь, электрооборудование и многое другое.

В 80-90-е годы в связи с развитием автобусного сообщения пассажирское движение по железнодорожной станции Глухов было закрыто. Постепенно один за другим прекращали своё существование и глуховские предприятия, что неизбежно влекло за собой уменьшение грузоперевозок. Сейчас из множества подъездных путей осталось лишь два. Три раза в неделю до Глухова и в обратном направлении от станции Терещенской ходит пассажирский состав. Грузовые перевозки сократились до минимума. Контейнерную площадку из-за ненадобности ликвидировали. На очереди – железнодорожная ветка, идущая на Заруцкий известковый завод. Воспоминания о том, как бурно здесь когда-то кипела жизнь, и вид пустой станции без вагонов навевают на грустные мысли.

**Юрій
КОВАЛЕНКО**

**Завідувач
науково-дослідного
відділу Національного
заповідника «Глухів»**

«...Я получил от Вас весточку, что мой отец погиб геройски»

Про запеклі бої, що точилися під Глуховом на початку Великої Вітчизняної війни, неодноразово писала місцева преса. Ще у 1968 р. у газеті «Народна трибуна» за 3 серпня повідомлялося про виявлення решток трьох загиблих червоноармійців поблизу с. Калюжне, яких перепоховали у братській могилі с. Семенівки.

На полі, що між Калюжним і Семенівкою, вже не видно обрисів лінії оборони, що проходила тут у вересні 1941 р. Відшукати її навіть для спеціалістів було нелегким завданням. У 2000 р. пошуковий загін «Обеліск», ретельно вивчивши цю місцевість і зіставивши свідчення очевидців тих подій, «зачепив» край фортифікаційної лінії з окопами та останками 4-х бійців. За адресами, зазначеними у «медальйонах» – карболітових пеналах із записками, були установлені прізвища і розшукані родичі двох загиблих. Зворушливі листи надійшли на адресу «Обеліска» від дружини червоноармійця Федора Власова Поліни Федорівни Власової та сина Івана Переверзева Володимира Івановича Переверзева. Подаємо ці листи мовою оригіналу.

Здравствуйте,

Юрій Александрович!

Ваше письмо получила, большая Вам благодарность, что Вы позаботились о моем муже Власове Федоре Егоровиче. Я очень рада, что Вы нашли могилку, где он захоронен. Вы спрашиваете о моей жизни. Я Вам опишу.

В 1936 г. выучилась на тракториста, с 1937 г. стала работать на тракторе. В 1938 г. мы с мужем поженились и работали на одном тракторе. В 1939 г. родилась дочь, и все равно работали. Люлька висела в домике в отряде. В 1941 г. родилась вторая дочь, а вскоре началась война. Муж ушел на

Іван Васильович Переверзєв

войну, а я осталась с малышками одна. Работать не бросала, так и работала на тракторе до 1963 г.

От мужа получила всего 2 письма. Одно было из-под Смоленска, в котором он написал, что стоим в 15 километрах от фронта. Второе письмо прислал из Тулы; написал, где остановимся, оттуда пришлю письмо. Но больше ничего не было. В этом же 1941 г. пришло известие, что ваш муж пропал безвести.

В 1945 г. я подала в розыск в Москву. Мне прислали ответ, что муж погиб под Смоленском в октябре 1941 г. И вот до сих пор я о нем ничего не знала. Вот так и жила одна, все думала – придет, и замуж больше не выходила... Детей воспитала. Старшая дочь – простая колхозница, младшая – учительница. Сейчас они на пенсии, у них свои дети и внуки, а у меня уже правнуки. Живем в одном селе, но я живу одна. Так вот и прожила уже 82 года.

Вы пишете, чтобы я прислала письма мужа или документы,

Федір Єгорович Власов

но ничего не сохранилось, а вот фото высылаю. Я не знаю, как Вас благодарить за Ваше беспокойство. Большое Вам спасибо за все, и за газету спасибо. Мы прочитали и теперь знаем, где он погиб.

Еще раз спасибо, с большим уважением к Вам Власова Полина Федоровна.

Юрий Александрович, дайте ответ, когда получите письмо, а то я буду беспокоиться.

Здравствуйте, уважаемый

Юрий Александрович!

Пишет Вам сын Переверзева Ивана Васильевича Переверзев Владимир Иванович, единственный родственник, а остальных уже никого не осталось в живых. Мама моя, Переверзева Анна Аверьяновна, умерла в 1997 году.

Отец мой, Переверзев Иван Васильевич, из Липовского сельского совета с. Липовки Духовницкого р-на Саратовской обл., был призван Духовницким РВК. Провожал я его в 1941 году примерно 25 числа июня месяца.

Хотя я был еще мальчиком, помню, когда нам пришло извещение, что ваш муж, т.е. мой отец, пропал безвести. Пенсии нам не платили, так как в РВК говорили, что мы не имеем права вам платить. И вот сегодня я получил от Вас весточку, что мой отец погиб героически. Спасибо Вам, Юрий Александрович. Мне уже 71 год. Да, действительно это мой отец Переверзев Иван Васильевич! И провоявал он с 25 июня по 20 сентября 1941 года всего 3 месяца...

Большое и еще раз большое спасибо Вам, Юрий Александрович, и всему вашему отряду «Обелиск», и самое главное – здоровья, и продолжайте дальше очень ответственную работу. Еще раз большое спасибо!

До свиданья. С большим приветом к Вам Переверзев Владимир Иванович и моя жена Валентина Ивановна, внук Переверзева И.В. Переверзев Юрий Владимирович и внучки Переверзева Вера Владимировна и Переверзева Татьяна Владимировна.

Извините, что плохо написано, столько лет прошло и очень трудно все вспомнить... Приехати на могилу отца не могу, маловата пенсия – всего 370 рублей, да и здоровье не то. Еще раз Вам спасибо.

Разом із листами на наше прохання рідними були надіслані фотокартки Федора Єгоровича Власова і Івана Васильовича Переверзева. Ось такими їх запам'ятали вдома, такими вони увійшли в історію.

**Віктор
ТЕРЛЕЦЬКИЙ**
Краснавець-
дослідник
м.Шостка

Дещо знову про Мальченків

У № 5(47) «Соборного майдану» з цікавістю побачив зображення глухівського будинку П. Мальченка та прочитав допис Олександра Мірошніченка «Білополівський палац». Автор наприкінці своєї публікації зазначив: «Ці незначні згадки про представників дворянського роду Мальченкових відкриють майбутнім дослідникам розгадку невідомого палацу поблизу Усівського моста». Щодо палацу, то додати щось до цього мені проблематично, а ось донести до читача нові факти із життя Мальченків можу.

Припущення, що Порфирій і В'ячеслав (повні ініціали останнього не були відомі О. Мірошніченку) були рідними братами, помилкове. В'ячеслав (по-батькові Петрович) закінчив Колегію Павла Галагана в Києві у 1897 р. (23-й випуск). Про Порфирія Михайловича, який народився у Глухові 15 лютого 1858 р., маємо більше відомостей. Він спочатку навчався у місцевій прогімназії, потім продовжив освіту у Колегії Павла Галагана, яку закінчив у 1877 р. (3 випуск). Так що, як бачимо, дати народження та навчання обох Мальченків не співпадають.

П.М. Мальченко отримав вищу освіту на медичному факультеті Київського університету, по

закінченні якого повернувся до Глухова, де і проживав у власному маєтку. Дійсно, як і зазначено у статті «Білополівський палац», Порфирій Мальченко обіймав посаду земського начальника. У своїх спогадах видатний український історик, правознавець, державний і громадський діяч, академік, уродженець с. Есмань на Глухівщині М.П. Василенко (1866-1935 рр.) згадував його як лікаря за освітою, мирового суддю, земського начальника 2-ї дільниці, голову повітової управи, міського голову. За спогадами М. Василенка, П. Мальченко, як земський начальник, вимагав дотримуватись правила, щоб при проїзді «крестьяне сторонились, снимали шапки, а бабы кланялись». Дещо далі історик пише: «Правда, это было на первых порах... и П.М. Мальченко оставил по себе в общем недурную память». Як мирового судді його «камера стала помещаться в 3-х верстах от Османи в хуторе, где он поселился и посвятил себя занятию сельским хозяйством... человек состоятельный и хозяйство своё поставил хорошо, рационально, снабдив его хорошим инвентарём».

Вельми цікавим фактом автора спогадів «Моя жизнь» була вказівка, що Порфирій Михайлович Мальченко був родичем Терещенка, але яким

саме, Василенко нам не сповістив. Роз'яснення ми знайшли в книжці відомого київського історика і літератора Віталія Ковалинського «Семья Терещенко» (К., 2003), з якої дізнаємося, що Порфирій Михайлович Мальченко (1858-?) був чоловіком Надії – дочки Маріамни Артемівни Терещенко (?-?) та колезького асесора Семена Лукича Куксіна. Не можемо не сказати, що в книзі «Семья Терещенко» В. Ковалинський помилився (чи це друкарська помилка), назвавши згадану нами Надію дружиною Марченка.

Щодо іншої особи з прізвищем Мальченко, наведено спомина М. Василенка, коли він говорив про вихованців глухівської чоловічої прогімназії: «Некоторые из них выглядели совсем взрослыми, с густо отросшими бородами... Густая чёрная щетина, которая моментально появлялась у них на щеках, придавала им большую солидность и заставляла нас смотреть на них не как на старших товарищей, а как на вовсе взрослых солидных людей». Серед таких вихованців Василенко згадує Мальченка – учителя історії. Встановлення особи цього викладача – поле для дослідження працівників музею Глухівського національного педуніверситету ім. О. Довженка.

ПРИЗЫВ

*к пожертвованиям на дело
призрения семей лиц, призванных
на войну, а также семей раненых
и павших воинов*

Русские воины, подвигающиеся на поле брани, не должны тревожиться за судьбу оставшихся дома жён и детей своих. Заботу о них возьмут на себя те, кто не призваны на войну.

Повсюду на местах многочисленных приходских попечительств, земские и городские учреждения, благотворительные общества и отдельные уже лица сплотились в стремлении избавить от нужд семьи дорогих братьев-воинов. Все они одушевлены добрыми чувствами, и Господь благословил их начинания.

Учреждённый Государем Императором Верховный Совет объединит и, где нужно, усилит плодотворную работу этих лиц и учреждений, не престанно наблюдая за тем, чтобы святое дело призрения семей воинов творилось повсюду без промедления, равномерно и справедливо.

Верховный Совет по призрению семей лиц, призванных на войну, а также семей раненых и павших воинов, состоящий под Августейшим Председательством Её Императорского Величества Государыни Императрицы Александры Фёдоровны, от Имени Её Величества приглашает всех вносить посильную лепту на обеспечение семей доблестных защитников Царя и Родины.

Поступающие в распоряжение

Верховного Совета денежные средства будут им распределяться между учреждениями, ведающими дело призрения семей лиц, призванных на войну, а также семей раненых и павших воинов.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Глуховский общественный Комитет помощи раненым и семьям запасных, озабочиваясь увеличением средств, предполагает устроить лотерею аллегри.

Надеемся, что жители Глухова, так сочувственно относящиеся к целям, преследуемых Комитетом, и на сей раз не откажут в пожертвовании вещами, которые могли бы служить в качестве выигрышей лотереи. При добром желании каждый из нас может найти в доме вещи, особенно в отделе так называемых безделушек, изящных рукоделий, посуды и пр., без которых свободно можно обойтись, но которые могут сослужить большую службу в добром деле. Если бы кому-либо показалось, что им уже принесены достаточные жертвы на общее дело помощи защитникам отечества, пусть они вспомнят, что лишь благодаря доблести наших чудо-богатырей, своею кровью защищающих честь и славу отечества, мы гарантированы от тех ужасов разгрома, которые беспощадный враг внёс в Бельгию, Францию и наши временно захваченные области Привислянского края. Наши жертвы ничто в сравнении с жертвами, приносимыми на поле брани, а

потому наш долг позаботиться о том, чтобы семьи наших дорогих защитников и, тем более, их вдовы и сироты были согреты и накормлены.

Приём жертвуемых вещей для лотереи производится в квартире Г. Директора Учительского Института (здание Института) и в магазине И.Е. Яворского.

Пожертвования для лотереи убедительнейшее просим доставлять по возможности не позже 10 декабря, а о живности, если бы кто захотел такое пожертвование сделать, просим лишь заявить, доставить же за день до лотереи. О времени и месте лотереи будет сообщено отдельно.

Там же продолжается приём пожертвований для подарков воинам Батуринского и Глуховского полков. Для этой цели покорнейше просим жертвовать холст, носильное бельё, тёплые рубахи и кальсоны, фуфайки, чулки, портянки, шарфы, перчатки, башлыки, табак, папиросы, мыло, почтовую и папиросную бумагу, конверты, открытки и карандаши.

Председатель Комитета П. Толмачёв

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Совет Старшин Глуховского общественного собрания просит жителей города Глухова взамен новогодних визитов внести по 1-му рублю на нужды войны и пожаловать к часу дня 1-го января 1915 года в зал общественного собрания на торжественный молебен и для взаимных поздравлений.

Запись пожертвований принимается в общественном и коммерческом собраниях и в магазинах Яворского и Общества Потребителей.

Председатель Совета Старшин Анитов

Подано мовою оригіналу.

*Підготував до друку
Олександр Мірошніченко*

Газета «Соборний майдан»

Засновник — Національний заповідник «Глухів»

Свідectво про реєстрацію № СМ 390 від 06.02.2004 р.

Адреса редакції: м.Глухів Сумської обл., вул.Шевченка, 30, тел. 2-35-57, e-mail: dikz@ukr.net

Номер підготовлено до друку у науково-дослідному відділі заповідника

Верстка Віктора ІСАЄВА

Газета надрукована у АТ «Шосткинська міська друкарня»

м.Шостка, вул. К.Маркса, 69

Підписано до друку 26.03.2012 р.

Тираж — 500 примірників. Замовлення № 2121

Редакція газети «Соборний майдан» запрошує до творчого співробітництва науковців, краєзнавців, любителів старовини

Електронна версія на сайті <http://nz-hlukhiv.com.ua/>

Редакційна колегія

Світлана ЖУКОВА

Юрій КОВАЛЕНКО

Ірина МОШИК

Олександр МІРОШНИЧЕНКО

Віктор ІСАЄВ

РОЗПОВСЮДЖУЄТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО